

DÖVLƏT VERGİLƏRİ VƏ BÜDCƏ GƏLİRLƏRİNİN FORMALAŞMASININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Vergi Məcəlləsinə görə, Azərbaycan Respublikasında dövlət, muxtar və yerli (bələdiyyə) vergiləri müəyyən edilir və ödənilir.

Vergi – dövlətin və bələdiyyələrin fəaliyyətinin maliyyə təminatı məqsədi ilə vergi ödəyicilərinin mülkiyyətində olan pul vəsaitlərinin özgəninkiləşdirilməsi şəklində dövlət büdcəsinə və yerli büdcələrə köçürülən məcburi, fərdi, əvəzsiz ödənişdir (Vergi Məcəlləsi 11-ci maddə).

Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə əsasən, dövlət vergiləri (Azərbaycan Respublikasının bütün ərazisində ödənilməli olan vergilər nəzərdə tutulur) dedikdə, aşağıdakı vergi növləri nəzərdə tutulur:

1. Fiziki şəxslərin gəlir vergisi;
2. Hüquqi şəxslərin mənfəət vergisi (bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssisə və təşkilatlardan başqa);
3. Əlavə dəyər vergisi;

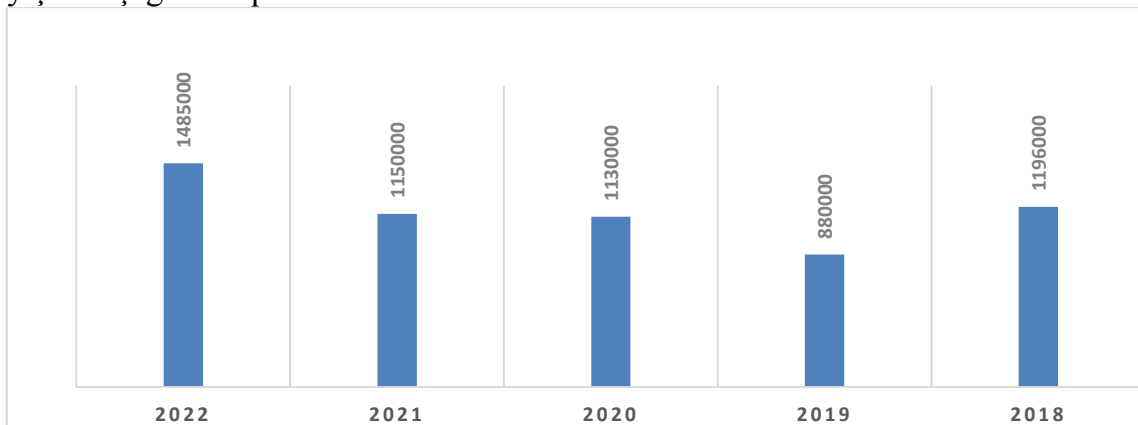
4. Aksizlər;
5. Hüquqi şəxslərin əmlak vergisi;
6. Hüquqi şəxslərin torpaq vergisi;
7. Yol vergisi;
8. Mədən vergisi;
9. Sadələşdirilmiş vergi.

Dövlət vergilərinin hər il üçün tətbiq olunan dərəcələri Vergi Məcəlləsində müəyyən edilən dərəcələrdən yüksək ola bilməz və hər il Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi haqqında qanunu qəbul edilən zaman həmin dərəcələrə yenidən baxıla bilər.

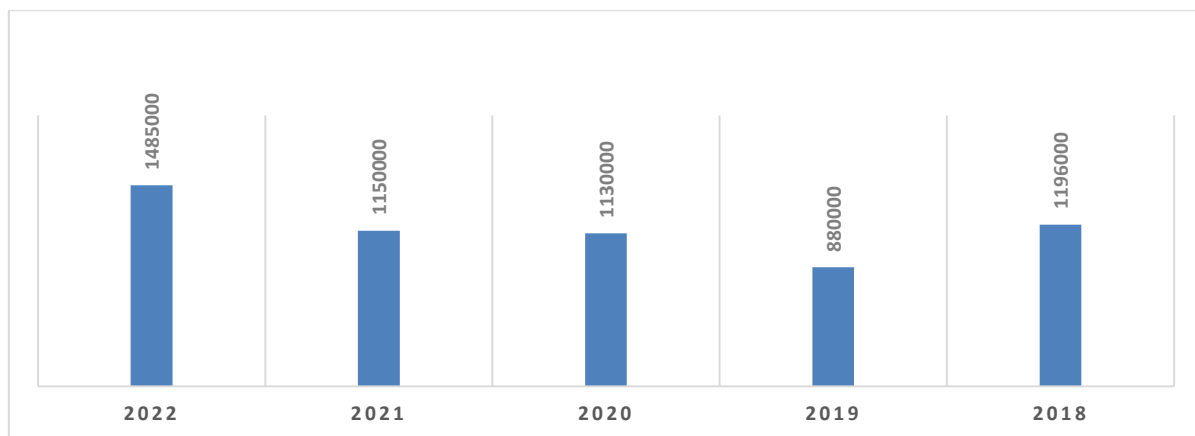
Dövlət vergisində büdcə gəlirlərində ən çox miqdara sahib ilk 3 vergisi ilə yaxından tanış olaq.

Əlavə dəyər vergisi-Əlavə dəyər vergisi (ƏDV) istehlak vergisinin növüdür. Bu vergi məhsula və ya materiala hər bir istehsal və çatdırma (distribusiya) mərhələsində əlavə olunan bazar dəyərinə qoyulur və axırda istehlakçının üzərinə düşür. Bu satış vergisindən fərqlidir, çünki satış vergisi alış-veriş nöqtəsində götürülür. Malların (işlərin, xidmətlərin) təqdim olumasına tətbiq olunan vergi dərəcəsi 18 faiz təşkil edir. Bundan başqa, ƏDV-nin Vergi Məcəlləsinin 165-ci maddəsində təsbit olunan güzəştli 0 (sıfır) faiz dərəcəsi ilə tətbiq olunması və Vergi Məcəlləsinin 164-cü maddəsində təsbit olunan ƏDV-dən azad olunması halları da mövcuddur.

2022-ci il üçün müəyyən edilən Əlavə Dəyər Vergisi(ƏDV) miqdarı 5 278 700,0 manat olmuşdur. Bundan əlavə olaraq, Azərbaycan Respublikasının ərazisinə malların idxalına görə əlavə dəyər vergisi 2 910 000,0 manat təyin edilmişdir. Keçən ilə görə bu verginin miqdarından 568700 manat artmışdı. Son 5 ildə ƏDV dövlət büdcəsindəki dəyişimi aşağıdakı qrafikdə təsvir olunub.

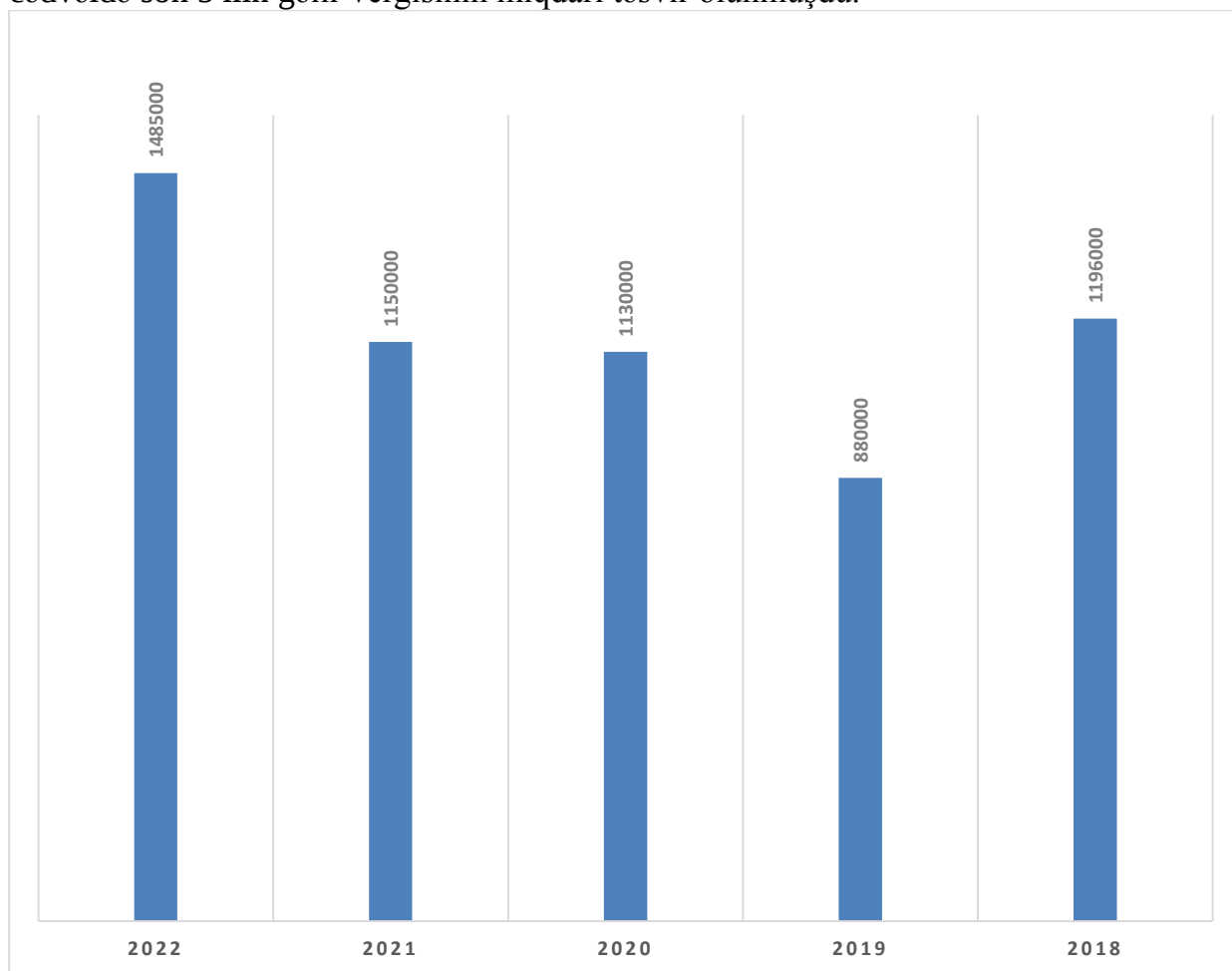

Mənfəət vergisi-Vergi ödəyicisinin gəliri (vergidən azad edilən gəlirdən başqa) ilə gəlirdən çıxılan xərci arasındakı fərq onun mənfəətidir. Mənfəətdən ödənilən vergiyə mənfəət vergisi deyilir. Azərbaycan Respublikasında və respublikadan kənarda əldə olunan gəlir (vergidən azad edilən gəlirdən başqa) ilə gəlirdən çıxılan xərc arasındakı fərqdən 20 faiz dərəcə ilə vergi hesablanmalı, I rüb başa çatdıqdan sonrakı ayın 15-dən gec olmayaraq vergi orqanına “Cari vergi ödəmələrinin hesablanması haqqında Açıq” təqdim edilməli və həmin müddətədək vergi ödənilməlidir. Cari il üçün yəni 2022-ci il mənfəət vergisinin miqdarı 2 670 000,0 manat olmuşdur. Keçən ilə görə bu miqdar 526000 manat artmışdı. Son 5 ilin mənfəət vergisinin göstəriciləri aşağıdakı qrafikdə təsvir olunub.

Gəlir vergisi-Rezident və qeyri-rezident fiziki şəxslər gəlir vergisinin ödəyiciləridirlər. Rezidentlərin gəlirləri üzrə vergitutma obyektı vergi (təqvim) ili üçün rezidentlərin bütün gəliri ilə həmin dövr üçün gəlirdən çıxılan məbləğ arasındakı fərqdən ibarət olan vergiyə cəlb edilən gəlirdir. Faiz dərəcəsi 2500 manata qədər 14%, 2500 manatdan çox olduqda 350 manat + 2500 manatdan artıq olan hissənin 25%-i qədər olur. Cari il üçün gəlir vergisinin miqdarı 1 485 000,0 manat olmuşdur.

Bu da öz növbəsində keçən illə müqayisədə 335 000 manat artmışdı. Aşağıdakı cədvəldə son 5 ilin gəlir vergisinin miqdarı təsvir olunmuşdu.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının 2022-ci il dövlət büdcəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
2. Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il dövlət büdcəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
3. Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il dövlət büdcəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
4. Azərbaycan Respublikasının 2019-ci il dövlət büdcəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
5. Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il dövlət büdcəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
6. Əlavə dəyər vergisi-Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında dövlət vergi xidməti.
7. Fiziki şəxslərin gəlir vergisi. www.taxes.gov.az/uploads/2017/PV_new/gelir.pdf

*Orucova Müjgan Elşən qızı, magistrant,
Azərbaycan Texnologiya Universiteti,
Email: mujgan.orucova@inbox.ru*

KOSTYUMUN BƏDİİ OBRAZLARDA TƏTBİQİNİN TƏHLİL EDİLMƏSİ

XX əsrdə mədəniyyətin inkişafı sarsılmaz görünən incəsənət haqqında təsəvvürləri dəyişdirdi. Texniki irəliləmənin templərini sürətləndirilmiş elmi-texniki inqilab bütövlükdə bədii mədəniyyətə böyük təsir göstərdi. Kütləvi incəsənət məmulatlarının kütləvi istehsalı ilə təyin edilməsinin yeni bədii meyarları ilə meydana çıxdı. Ancaq ayrı-ayrı incəsənət növləri arasında ahəngdar əlaqə problemi, vahid stilin yaranması, bütövlüyə və bitkinliyə cəhd daha da kəskin xarakter əldə edir. Hər dövr, stil, mədəniyyət, mühit və kostyum, heykəltaraşlıq və memarlıq arasında ilkin şərtlərlə əlaqəyə məcbur edir.

Əgər intibah dövrünün stili formanın bərabər və harmonik bölməyə çalışdırsa, onda borokko tərzli müəyyən sahələrdə diqqəti cəlb edir. İstənilən əsərin məzmunu daxili faciə və ziddiyyətlə doldurulmuşdur, incəsənətin – tərifləmə, uyğunsuzluq, təmtəraqdır. Bu dövrdə möhtəşəm geyimlər tikilir. İnsan daha mənəvi gücü, fiqurun proporsiyalarının gözəlliyini göstərmir; diqqət mərkəzində sosial və iqtisadi aləmdə qüdrətli olan insan obrazıdır. Bilərəkdən durulmuş pozalar, teatr jesti, yumşaq, dekorativ atributlar meydana gəlir.

XVIII əsrdə borokko stilinin əvəzinə rokoko adlı zərif stil gəlir. Bu stil formalarının nəfis çətinliyi və qərribə oramenti ilə fərqlənir. Geyimdə bu stil onun utilitar funksiyası ilə heç bir əlaqəyə malik olmayan kostyumda da istifadə olunur.

XX əsr özü üçün kifayət qədər sabit elementlər hazırladı və onlarla əməliyyat edərək, qadın paltarının formalarının böyük müxtəlifliyinə nail oldu. Hərçənd 90 il boyunca kostyumun çox dəbdə olan forması dəyişdi.